

RIGSARKIVET

ORD FRA SKIFTEPROTOKOLLER

*Læsehjælp til
gotisk og sære ord fra 17- og 1800-tallets skifter*

Gode råd, når du skal læse skrift

Start med at få overblik over dét, du skal læse.

Er det skrevet i et skema?

Så tjek overskriften af de kolonner, som teksten står i.

Det vil give dig en idé om, hvilke ord, teksten kan indeholde.

Se på de enkelte ord, og læg mærke til dem.

Hvor mange bogstaver er "lange" eller høje"?

"Lange" bogstaver er fx g, j og y.

"Høje" bogstaver er fx d, l og t.

Hvilke ord begynder med store bogstaver?

Ord, der begynder med store bogstaver er navne eller navneord.

Kig på bogstaverne

Begyndelsesbogstavet. Er det stort? Er det det første ord efter punktum – eller er det et navn eller navneord?

To bogstaver, der går over "x-højden". Men de har også en "krop" der holder sig inden for. De bogstaver, som gør dét kan være d, b eller k

X-højde

Bogstavet går både over og under "x-højden". Det kan være fx et f eller et h.

Bogstav med prik eller streg over. Det kan være i, u eller ø

Bogstav, der holder sig inden for x-højden. Det kan være fx a, c, e, m, n, v og flere andre

Stue og kammer

Langbænk

bench = bænk. I de fleste tilfælde den langbænk, der stod under vinduet i de fleste bondehjem

Bord

bord = det store "spisebord", som fandtes i stort set alle bondehjem.

Egebord

Egebord = Bord af egetræ

Egedragkiste

Egedragkiste. Ofte vil der stå lidt mere, fx "Kiste med Nøgel" eller "med Beslag"

Fyrrebord

Fyrrebord = det store "spisebord", som fandtes i stort set alle bondehjem

Fyrre Hengeskab

fyrre Hengeskab = et lille skab, hvor man som regel opbevarede fx papirer, penge, brændevin og andre væsentlige sager

Fyrrekiste

Fyrrekiste = kiste til klæder m.m. lavet af fyrretræ. Ofte vil der stå l mere, fx "Kiste med Nøgel" eller "med Beslag"

gardiner

gardiner

Himmel Seng

Himmel Seng = himmelseng. Som regel vil der også stå oplysninger om omhængene, fx materiale og mønster.

Jern bilæggerkakkelovn

Jernbilæggerkakkelovn

Jern-Kakkelovn

Jern-Kakkelovn

Klæde Kiste

Klæde Kiste

Klæde skab

Klæde skab

Lehnestol

Lehnestol = Lænestol. Et sjældent møbel i ældre skifter

Madskab

Madskab = Stort "klædeskabslignende" skab til opbevaring af madvarer.

Sengested

Sengested. Kan også ses som "Sengested med Omhæng" dvs. med gardiner til at trække for.

Slagbenk

Slagbenk = Slagbænk

Stander Seng

Stander Seng = standseng, fritstående seng, sandsynligvis uden omhæng.

Mary Lab

Lyranisch

Handwritten

Handwritten

Handwritten

Leutz

Handwritten

Handwritten

Handwritten

Stole

Stoele = Stole. Tit vil der også stå, hvad stolen eller stolene er lavet af, fx træ eller halm

Stueuhr

Stueuhr = Stueur, "Bornholmer"

Taburet

Taberet = Taburet. Ordet kan også være stavet på andre måder

Vindovn

Vindovn = Kakkellovn med fyringslåge ud mod stuen, og aftræk gennem skorsten

Vraaskab

Vraaskab = Vråskab, "Hjørneskab"

Vugge

Vugge

Diverse indbo

lille Lygte

blick Lygte = lille, sikkert bærbar, lygte af blik.
Kan også staves "blech-Lygte" el.lign.

bog hylde

bog hylde

Eegeskrin

Eegeskrin = lille skrin til personlige småting. Ofte "med Laas og Nøgel"

Garnvinde

Garnvinde

glas Løgte

glas Løgte = lille, sikkert bærbar, lygte i glas

Haspe

Haspe = en slags garnvinde

Karter

Karter. Opføres ofte i par fx "2 par karter"

Kaaber Kiedel

Kaaber Kiedel = Kobberkedel

Leerfad

Leerfad = Lerfad. Andre ting i ler kan fx være tallerkner, thepotte, krus, m.m.

Lyse Sax

Lyse sax = Lysesaks

Mang af flis og stok

Mangefiel og stok = Manglebrædt med stok til at rulle tøjet op på

Messing Becken

Messing becken = Messingbækkén

Messing Kiedell

Messing Kiedell = Messingkedel

Morter

Morter

Pyramide

Pyramide = Pyramideformet hylde, "Amagerhylde"

Rok

Rok

Skeer

Skeer

Skilderier

skilderier = Skilderier, billeder, malerier

Speil

Spejl. Ofte vil der også stå, hvordan spejlets ramme ser ud

Plager

Stager. Ofte vil der stå, hvad de er lavet af, fx messing, sølv etc.

Steen Kruuse med Laag

Steen Kruuse med Laag = stentøjskrus med låg

Stettins Tallerken

Stettins Tallerken

Strygejern

Strygejern

Syeskrin

Syeskrin = syskrin

Sølvbæger

Sølvbæger = Sølvbæger

Theepotte

Theepotte = Thepotte

Tinkruus

Tinkruus = Tinkrus

Tintalerkener

Tintalerkener = Tintallerkner

Øl Kande

Øl Kande = ølkande

Tekstiler

<i>blaadigtens</i>	blaadigtens = "Blåmønstrede"	<i>grønstribet</i>	grønstribet = gråstribet
<i>Blaargarns</i>	Blaargarns = Blårgarns-. Man kan også ofte møde "blårlerrids", el.lign. (Blår = de grove dele af hør el. hamp.)	<i>hampe</i>	hampe = lavet af hamp
<i>Blaastribet</i>	Blaastribet = Blåstribet	<i>Hoveddyne</i>	Hoveddyne = "Hovedpude"
<i>Egedragkiste</i>	Egedragkiste. Ofte vil der stå lidt mere, fx "Kiste med Nøgel" eller "med Beslag"	<i>hoved Pude</i>	hoved Pude = Hovedpude
<i>Dreeils</i>	Dreeils = Drejels	<i>Hvergarns</i>	Hvergarns = lavet af hvergarn
<i>Dug</i>	Dug	<i>hvid</i>	hvid
<i>Dyene</i>	Dyene = Dyne	<i>hørlærritz</i>	hørlærritz = lavet af hørlærred. Ses også som "hørlærreds", "hørlerrits", o.lign.
<i>filtes</i>	filtes = lavet af filt	<i>Haandklæder</i>	Haandklæder = Håndklæder. Som regel menes der de pyntehåndklæder, der hang på omhængssengen
<i>graastribet</i>	graastribet = gråstribet	<i>Kartuns</i>	Kartuns = Kattuns-, dvs. lavet af "bomuld"
<i>gulstribet</i>	gulstribet	<i>Lagen</i>	Lagen = Lagen. Som regel opgives lagner i par, fx "et par lagner"
		<i>Olmerdugs</i>	Olmerdugs

Overdyne
prikket

Overdyne = Dyne, som man har over sig, modsat "underdynen" som man ligger på
prikket

Raskis

Raskis = raskes

rødstribet

rødstribet

Skind

Skind = lavet af skind. Fx. trøjer, bukser, forklæder, puder. mm

Skindpuude

Skindpuude = Skindpuude

stribet

stribet

Taftes

Taftes = lavet af taft

tærnet

tærnet = ternet

Ulmerdugs

Ulmerdugs = olmerdugs-, lavet af olmerdug

Underdyne

Underdyne = Dyne, som man ligger på, modsat overdynen, som man har over sig

Vadmels

Vadmels = lavet af vadmel

Vaar

Vaar = vår, dvs. pudevår

Køkken og bryggers

<i>Aag</i>	Aag = åg	<i>Fleske-Olle</i>	Fleske-Olle = stort trækar, hvor kødet opbevares i saltlage efter slagtingen. Også kaldet "Sule-Olden"
<i>Balloruni³ Jern baand</i>	baller med Jern baand = Baljer med jernbånd. Ballje kan også staves fx "Ballie" eller "Balge"	<i>Hakkebret</i>	Hakkebret = hakkebræt. Brugt sammen med vuggekniv
<i>Bryggekar</i>	Bryggekar	<i>Haand-Qvern</i>	Haand-Qvern = Håndkværn. Blev især brugt til maling af malt ved ølbrygning
<i>Bryggerkiedel</i>	Bryggerkiedel = Bryggerkedel	<i>Ildtang</i>	Ildtang
<i>Degntrug</i>	Degntrug = Stort træ-trug til æltning og hævning af dej. Kan også kaldes "bagetrug"	<i>Jerngrøde</i>	Jerngrøde
<i>Drifte trug</i>	drifte trug = trug, som bruges til rensning af gryn, m.m. Kaldes også "Drøfte-trug"	<i>Jern Pande</i>	Jern Pande = Jernpande, stegepande
<i>Dørslag</i>	Dørslag	<i>Karstol</i>	Karstol = Karstol. Trebenet "taburet" med V-formet sæde, som kar og baljer kunne stå på, under arbejde
<i>Eegekar</i>	Eegekar = Egekar	<i>Kierne</i>	Kierne = Kærne
<i>Fierding</i>	fierding = som regel en bøtte el. lign, der kan rumme en fjerdedel af 1 tønde	<i>Kjedelskrog</i>	Kjedelskrog = Kedelkrog. Regulérbar krog til ophængning af gryder mm. over åbent ildsted
		<i>Kniv</i>	Kniv
		<i>Malkekander</i>	Malkekander

<i>Oting</i>	otting = beholder, der kan rumme en ottendel af 1 tønde.	<i>Standtønder</i>	Standtønder = Opretstående tønder til lagring af forskellige madvarer
<i>Peber qvern</i>	Peber Qvern = Peberkværn	<i>Strippe</i>	Strippe = et mellemstort trækar til at øse med, hvor en af stavene fungerer som håndtag
<i>qvern</i>	qvern = Kværn	<i>Trefoder</i>	Trefoder = Trefod. Til at placere fladbundet kogegrej, fx stegepander, på inde i det åbne ildsted
<i>Rist</i>	Rist = trebenet rist med håndtag, som fx fisk kunne steges på over ildstedets gløder	<i>Træbism</i>	Træbism = Bismervægt af træ. Man kan også møde "Jernbism" eller blot "Bism"
<i>Rivejern</i>	Rivejern = Rivejern	<i>Vandspand</i>	Vandspand
<i>Saltkar</i>	Saltkar	<i>Ølflasker</i>	Ølflasker
<i>Selde</i>	Selde = Flad, flettet halmkurv til sigtning af mel	<i>Ølle tragt</i>	Ølle Tragt = Øltragt. Tragten bruges til at hælde øl på flaske eller leje.
<i>Siebøtte</i>	Siebøtte = Sibøtte. Træskål, der har et klæde i bunden, som mælken kan sies igennem. Også kaldet "Sikar"	<i>Øreballie</i>	Øreballie = Øreballie
<i>Sigte</i>	Sigte		
<i>Skieppe</i>	Skieppe = Skæppe		
<i>Sold</i>	Sold		
<i>Spand</i>	Spand		

Huggehus, stald og lo

Beslagen Vogn

Beslagen Vogn = Vogn med metalbeslag, d.v.s. ikke udelukkende af træ

Bul Øx.

bul Øxe = Buløkse. En skovøkse med langt og kraftigt skaft

Baand Kniv

Baand kniv = Båndkniv. En kniv med to "håndtag" til snittearbejde og afbarkning, m.m.

Gravspade

Gravspade = Gravespade

Greeb

Greeb = Greb

Halskobbel

Halskobbel

Hammel

Hammel

Harver

Harver = Harve

Hauger

Hauger = Haver, d.v.s. "løse" vognsider til arbejdsvogn. Man kan også møde "høsthauger"

Huge block

Huge block = Huggeblok

Høelee

Høelee = Høle

Haandøxe

Haandøxe = Håndøkse

Jern Vægge

Jern Vægge = Kile af jern til brug ved fx træfældning, m.m.

Korn Harpe

Korn Harpe = Kornharpe. En slags opretstående "soldemaskine" til at rense korn med

Læderseler

Læderseler = Seletøj til heste

Meye Jern

Meye Jern = Le til at høste korn med. Man kan også møde "Mejetøj" og "Mejered"

Naur

Naur = Naver, store bor. Bl.a. til udhuling af træ til træsko

Plove

Plove

Plov med Behør

Plov med Behør = Plov med tilbehør

Skær bænck og Kniv

Skær bænck og Kniv = Bænck, hvor træstykker spændes fast, mens man arbejder med dem

<i>Skiære Kiiste</i>	Skiære Kiiste = Skærekiste, kasse med kniv, hvor man skærer eller "hakker" foder til dyrene
<i>Sliibe Steen</i>	Sliibe Steen = Slibesten
<i>Slæde</i>	Slæde
<i>Spade</i>	Spade
<i>Stie</i>	Stie = Stige
<i>Tel Øxe</i>	Tel Øxe = Tælleøkse. Lille bredbladet økse, hvor skaftet "bøjer" let udad
<i>Tengsel</i>	Tengsel = Lille økse, hvor bladet sidder på tværs. bruges til at udhule træ, fx til et trug

<i>Tromle</i>	Tromle
<i>Træ Haver</i>	Træ Haver = træhaver, d.v.s "løse" vognsider til arbejdsvogn
<i>Tækkelad</i>	Tækkelad = En slags "bred stige", som hænges over taget, til at stå på under tækning
<i>Tørvespade</i>	Tørvespade
<i>Vogn</i>	Vogn
<i>Øxe</i>	Øxe = Økse

Dyr

Besætning

Besætningen

Bedster

Bedster = bæster, heste

Følle

følle = Føl

faar

faar = Får. (Får med "grøde", d.v.s. med lam eller drægtig)

geslinge

geslinge = gæslinger

Gies

Gies

Gies med Grøde

Gies med Grøde = gæs med grød, dvs. gæs med gæslinger

Grisse

Grisse = Grise, småsvin

Hest

Hest

hestføl

hestføl = Føl, hingsteføl

hestplag

hestplag = Plag

Hingst

Hingst

Hoppe

Hoppe

Kalfve

Kalfve = kalve

Kiør

Kiør = køer

Koe

Koe = ko

Lamb

Lamb = lam

Qveeg

Qveeg = kvæg

Qvie

Qvie = kvie

RIGSARKIVET

1800-1850

qvie Kalfve kvie Kalfve = kviekalve
Spæde Kalver Spæde Kalver
Stud Kalv Stud Kalv = studekalv
Studlinger Studlinger = Studekalve

Sviin Sviin = Svin
Ungsvin Ungsvin
Væder Væder = Vædde

Tøj – "gangklæder"

<i>beenklæder</i>	beenklæder = Benklæder, bukser	<i>Kjole</i>	Kjol = Mande"jakke". (sml. "Kjole og hvidt")
<i>Bulle</i>	Bulle = Bul. Ses også som "bol". En meget kort, ærmeløs "trøje" til kvinder	<i>Klædning</i>	Klædning
<i>Buxer</i>	Buxer = Bukser	<i>Knapper</i>	Knapper
<i>Forklæde</i>	Forklæde	<i>Kniplinger</i>	Kniplinger
<i>Halstørklæde</i>	Halstørklæde	<i>Krave</i>	Krave
<i>Hat</i>	Hat	<i>Kaabe</i>	Kaabe = kåbe, dvs. overtøj
<i>Hoser</i>	Hoser, dvs. "strømper"	<i>Kaars Klæde</i>	Kaars Klæde = Korsklæde. Let - som regel fint udstyret - "tørklæde" til at sætte ovenpå kvindehue
<i>Hue</i>	Hue	<i>Liin</i>	Liin = Lin. (Til kvindeligt hovedtøj)
<i>Kappe</i>	Kappe = som regel i betydningen kvindeligt hovedtøj. Fx en "kørekappe" kan dog også forekomme	<i>Nattrøje</i>	Nattrøje = Nattrøje
		<i>Serker</i>	Serker = Særke, "underkjole"

Skindbukser

Skindbukser = Skindbukser

Skiorte

Skiorte = Skjorte

Skjørt

Skjørt = Skørt, "nederdel". Ses også som "skjørt"

Skoe

Skoe = Sko (af læder, til stads) Ofte står der også at skoene har spænder fx af messing eller sølv

Spænder

Spænder = Spænder. Fx på sko eller til et forklæde

Strømper

Strømper = Strømper. Kan også staves "Strumper" o.lign. Som regel vil materiale og farve også være nævnt

Støvler

Støvler

Tørklæde

Tørklæde = Tørklæde. Ofte = "Pyntetørklæde", naturligvis især hvis det er broget eller af silke

Træsko

Træsko = Træsko

Trøje

Trøje = Trøje. Bruges *ikke* kun om ting, der er "lænket" eller "bundet" - dvs. strikket

Vanter

Vanter

Vest

Vest - et lignende klædningsstykke er "brystdug"

Ærmer

Ærmer = "Løse" pyntærmmer. Opgives som regel i par, fx "1 par Ærmer"

Gotisk alfabet fra 1800-tallet

a	<i>a A</i>	j	<i>j J</i>	s	<i>s S P</i>
b	<i>b B</i>	k	<i>k K</i>	t	<i>t T</i>
c	<i>c C</i>	l	<i>l L</i>	u	<i>u U</i>
d	<i>d D</i>	m	<i>m M</i>	v	<i>v V</i>
e	<i>e E</i>	n	<i>n N</i>	w	<i>w W</i>
f	<i>f F</i>	o	<i>o O</i>	x	<i>x X</i>
g	<i>g G</i>	p	<i>p P</i>	y	<i>y Y</i>
h	<i>h H</i>	q	<i>q Q</i>	z	<i>z Z</i>
i	<i>i I</i>	r	<i>r R</i>	tz	<i>tz</i>

PERSONLIG SKRIFT

I gamle dage skrev folk naturligvis heller ikke helt "efter bogen".

Så du kan (desværre) ikke regne med, at al tekst er skrevet lige så pænt som i alfabetet her på siden.

RIGSARKIVET

